

De hyperinflatie tijdens de Weimarrepubliek in de nasleep van WO I. (1)

Rudy De Vos

Voorwoord.

Niet onmogelijk dat bij het lezen van deze titel de bedenking wordt gemaakt : *“opnieuw een artikel over de Duitse inflatie. Hoeveel hebben we er reeds gelezen of aan ons voorbij laten gaan.”* Het is bekend: de catalogoverzamelaar van Duitse postzegels is niet geneigd zich bezig houden met dit verzamelgebied, want de zegels zijn in ongebruikte toestand massawaar. Gebruikt, dus afgestempeld, al dan niet op een poststuk, zijn bepaalde zegels schaars en dus meestal te duur. Het aantal vervalsingen is legio.

Oninteressant of toch niet? Waar wil de hobbyist naartoe?

In de inleiding, geschreven door Gustav Kobold, van de “Katalog der Bogen-Ober- und Unterrand-Briefmarken der Deutsche Reichspost” lezen we (vrij vertaald) :

“Hoe meer je beseft dat je niet alleen postzegels hoeft te verzamelen, maar je je er ook in moet verdiepen om de volledige aantrekkingskracht van je hobby te voelen, hoe meer je op paden wordt geleid die je aanvankelijk als buiten de gebaande weg zag.

Dit omvat o.a. het bestuderen van de velranden, wat ons waardevolle kennis verschaft over de productie van de postzegels.”

Hieraan toegevoegd: inzicht in het gebruik van postzegels wordt ondersteund door kennis van de posttarieven. Het versturen van stukken per post gaat terug naar de essentie van het drukken van postzegels.

De lezer, hij of zij, zal gaandeweg begrijpen dat dit verhaal geen bespreking is van de uitgften in de volgorde waarop ze in een postzegelcatalogus zijn opgenomen, doch dat er voldoende basiselementen worden getoond die kunnen dienen om van dit onderwerp een boeiend studiegeheel te maken.

Misschien is dit het duwtje dat aanzet tot studie van een nieuw onderwerp of van materiaal waarover men beschikt.

Literatuur.

- Michel Deutschland Special Briefmarken-Katalog 2006
- Internet, verschillende sites over de hyperinflatie in Duitsland 1921-1923
- INFLA- Berlin boeken 46 – 51 – 57
- Katalog der Bogen-Ober-und Unterrand Briefmarken der Deutschen Reichspost – A.Metzner – Infla Berlin 1940
- Postgebühren Deutschland
- De hyperinflatie in Duitsland – Ton Vis – <http://www.postkoets.nl/artikelen/inflatie.html>
- De inflatie in Duitsland in 1923 – Cees Janssen 08/ 2016
- Het spookbeeld van de inflatie – Cees Janssen – Verenigingsblad Philatelistenvereniging Zuid-Limburg, Maastricht 2007
- De Duitse inflatieperiode – H. de Meulenaere – De Postzegel nr. 264 (1968)
- De Duitse inflatiezegels – J. Steculorum – De Postzegel nrs. 266/267 – 269 – 276 (1968-1969)
- December- en overgangsfrankeringen – Max Plantinga, Filatelie 2005
- Canon van Duitslandfilatelie – Ryan Boons en Adriaan Van Oosten, Filatelie 2012

Beelden.

Alle items waarvan beelden in dit geheel worden getoond en de bron niet is vermeld, zijn (op het ogenblik van het tot stand komen van dit werk) in het bezit van de auteur.

1. Overzicht van de gebeurtenissen

De oorzaken die tot de 1ste Wereldoorlog hebben geleid, zijn legio. Het is duidelijk dat Duitsland hierin een belangrijke rol heeft gespeeld, doch de geheime alliantie tussen Frankrijk en Rusland en het bondgenootschap van Duitsland, Oostenrijk-Hongarije en Italië, de machtspolitiek op de Balkan, de rol die Servië heeft gespeeld en de niet aflatende Britse zucht naar expansie van haar koloniaal rijk zijn mede oorzaak van dit conflict.

Op 1 augustus 1916 werd de "Reichsangabe" ingevoerd, een posttariefverhoging die eigenlijk een oorlogsbelasting was. Deze verhoging werd in de "Tarievenwet" van 21 juni 1916 vastgelegd. Op 1 oktober 1918 werd de "Reichsangabe" verhoogd. Deze belasting die de staatskas ten goede kwam, gold eveneens voor Polen, Rusland en Luxemburg, niet voor België. Ze werd afgeschaft op 1 oktober 1919, doch de tarieven bleven geldig.

Poststuk	Vanaf	01-07-1906	01-08-1916	01-10-1918
Brief	Lokaal	5 Pfennig	7,50 Pfennig	10 Pfennig
	Nationaal tot 20 g	10 Pfennig	15 Pfennig	15 Pfennig
	Internationaal tot 20 g	20 Pfennig	20 Pfennig	20 Pfennig
Postkaart	Lokaal	5 Pfennig	7,50 Pfennig	7,50 Pfennig
	Nationaal tot 20 g	5 Pfennig	7,50 Pfennig	10 Pfennig
	Internationaal tot 20 g	10 Pfennig	10 Pfennig	10 Pfennig
Drukwerk	Nationaal tot 50 g	3 Pfennig	3 Pfennig	5 Pfennig

Postkaart nationaal verstuurd vanuit Berlijn op 25 september 1916, hetzij na invoering van de tariefverhoging: gefrankeerd met 7,5 Pfennig

In augustus 1918 beseftte de Duitse legerleiding dat men de oorlog niet kon winnen. De opstand van Duitse matrozen in Kiel begin november 1918 leidde tot nationale stakingen. De revolutie van 9 november 1918 betekende het einde van het keizerrijk. Duitsland kon onmogelijk verder vechten en de start van de vredesonderhandelingen, zoals eerst voorzien, op langere termijn inplannen. Hierdoor eisten de geallieerden de onmiddellijke en volledige capitulatie en een schadevergoeding.

De ondertekening van het verdrag gebeurde op 28 juni 1919 in de Spiegelzaal van het Kasteel van Versailles. Duitsland betaalde een hoge prijs: zowel industrieel, als in harde valuta of goud inclusief het verlies van grondgebied.

Om te voorkomen dat een massale kapitaalvlucht zou plaatsvinden, was een regeling noodzakelijk die het overbrengen van papiergeld en andere waardevolle papieren naar het buitenland verbood. Op 15 november 1918 vaardigde de Duitse regering een verordening uit betreffende het toezicht op post en telegrammen in het verkeer met andere landen. Ook binnenlandse brieven konden worden gecontroleerd, steeds in zoverre dit om fiscale en economisch noodzakelijke redenen werd gedaan. Het toezicht mocht niet worden uitgebreid tot militaire of politieke aangelegenheden. Gecontroleerde brieven werden met speciale stroken door de controlebureaus dicht gekleefd. Controles werden uitgevoerd vanaf 15 december 1918 tot januari 1924. De reden waarom de brief werd geopend, moest worden vermeld.

Aangetekende brief verstuurd op 19.11.1923 van Grosspostwitz in Saksen, Duitsland naar Helsinki (Zweeds: Helsingfors), Finland en na openen dicht gekleefd met een strook. De brief is gefrankeerd met 50 miljard Mark (5 x MI.nr. 328 – het verschuldigd bedrag voor de tariefperiode 12.11.1923 t.e.m. 19.11.1923). Leesbare tekst op de controlestrook zichtbaar op de verso.

Een ander voorbeeld:

Aangetekende internationale brief van Stettin (heden Polen) naar Stockholm (Zweden) en afgestempeld op 25 augustus 1923 . Gefrankeerd met 75.000 + 5.000 (voorzijde) Mark (Mi. nrs 254 - 26x + 273 - 2x). Dicht gekleefd met censuurstrook die de reden vermeldt en een deel van de zegels bedekt. Correcte frankering: 60.000 M voor internationale brief + 20.000 M voor aantekentaks.

De tekst op de keerzijde van onderstaande postkaart, die als drukwerk werd verstuurd, toont dat de nood aan geldmiddelen om de buitenlandse bestellingen te financieren, groot was. Op de situatie in 1923 wordt verder in dit geheel ingegaan.

<p>Die neuen Steuergesetze vom 11. August 1923</p> <p>Rhein-Ruhr-Abgabe Vorauszahlungen auf die Einkommen- und Körperschafts-Steuer, Betriebssteuergesetz, Steuerzinsgesetz</p> <p>Textausgabe mit Anmerkungen, Durchführungsbestimmungen und Erlassen von Dr. jur. Friedrich Erler Oberregierungsrat a. D., Weimar und Rechtsanwalt Fritz Koppe Hauptschriftleiter der „Deutschen-Steuer-Zeitung“ Berlin.</p> <p>Grundpreis 4 Mk.</p>	<p>Ablieferung ausländ. Vermögens - Gegenstände</p> <p>Verordnung des Reichspräsidenten über die Ablieferung ausländischer Vermögensgegenstände vom 25. August 1923 kommentiert von Rechtsanwalt Wilhelm Koepfel Berlin.</p> <p>Bis 30. September 1923 müssen Valuten und auf ausländische Währung lautende Forderungen sowie Effekten dem Reich gegen Hingabe entweder von Goldanleihe oder Papiermark oder Gutschrift auf wertbeständiges Steuerkonto zur Verfügung gestellt werden.</p> <p>Grundpreis etwa 2 Mk.</p>
<p>Industrieverlag Spaeth & Linde, Berlin C. 2</p>	

<p>Arbeiter- und Angestellten-Fragen Arbeitsverkürzungen Entlassungen Betriebsstillegungen</p> <p>Das täglich benötigte Nachschlagebuch für jeden industriellen und kaufmännischen Betrieb, sowie für alle mit Arbeiter- und Angestelltenfragen beschäftigten Behörden</p> <p>ist</p>	<p>Gebühr bezahlt BERLIN C. 2</p> <p>Drucksache</p> <p>19. 9. 23</p> <p><i>Nur den Schlichtungsausschuss</i></p> <p><i>Potsdam</i></p>
--	--

Deze postkaart waarvan de recto en de verso wordt getoond, werd verstuurd van Berlijn naar Potsdam op de laatste dag van de tariefperiode 01.09.1923 t.e.m. 19.09.1923. De kaart werd voorzien van een rode stempel met "Gebühr bezahlt Berlin" hetgeen impliceert dat het port van 15.000 Mark werd voldaan.

Op de achterzijde van de kaart staat o.a. deze in het Nederlands vertaalde tekst:
Het besluit van de president van het Rijk betreffende de buitenlandse activa van 25 augustus 1923; becommentarieerd door advocaat Wilhelm Koepfel Berlin.
Op 30 september 1923 moeten vreemde valuta, vorderingen in vreemde valuta en effecten in vreemde valuta aan het Rijk ter beschikking worden gesteld in ruil voor een goudlening, papiergeld of een tegoed op een belastingrekening met een stabiele waarde.

Belast met het terugbetalen van oorlogsleningen door het uitgeven van staatsobligaties zonder gouddekking in de periode 1914-1918 en met een herstelbetaling van 132 miljard goudmark, zag de naoorlogse regering slechts één oplossing om de schulden af te lossen: het bijdrukken van geld. Teveel papiergeld en het niet kunnen afbetalen van de schulden leidde tot buitenlandse reacties: gevolg, devaluatie van de Mark. Door rantsoenering van de levensbehoeften kon de inflatie tot 1920 in de hand worden gehouden, doch in de zomer van 1921, kort na het begin van de schuldbetalingen, begonnen de groothandelsprijzen te stijgen.

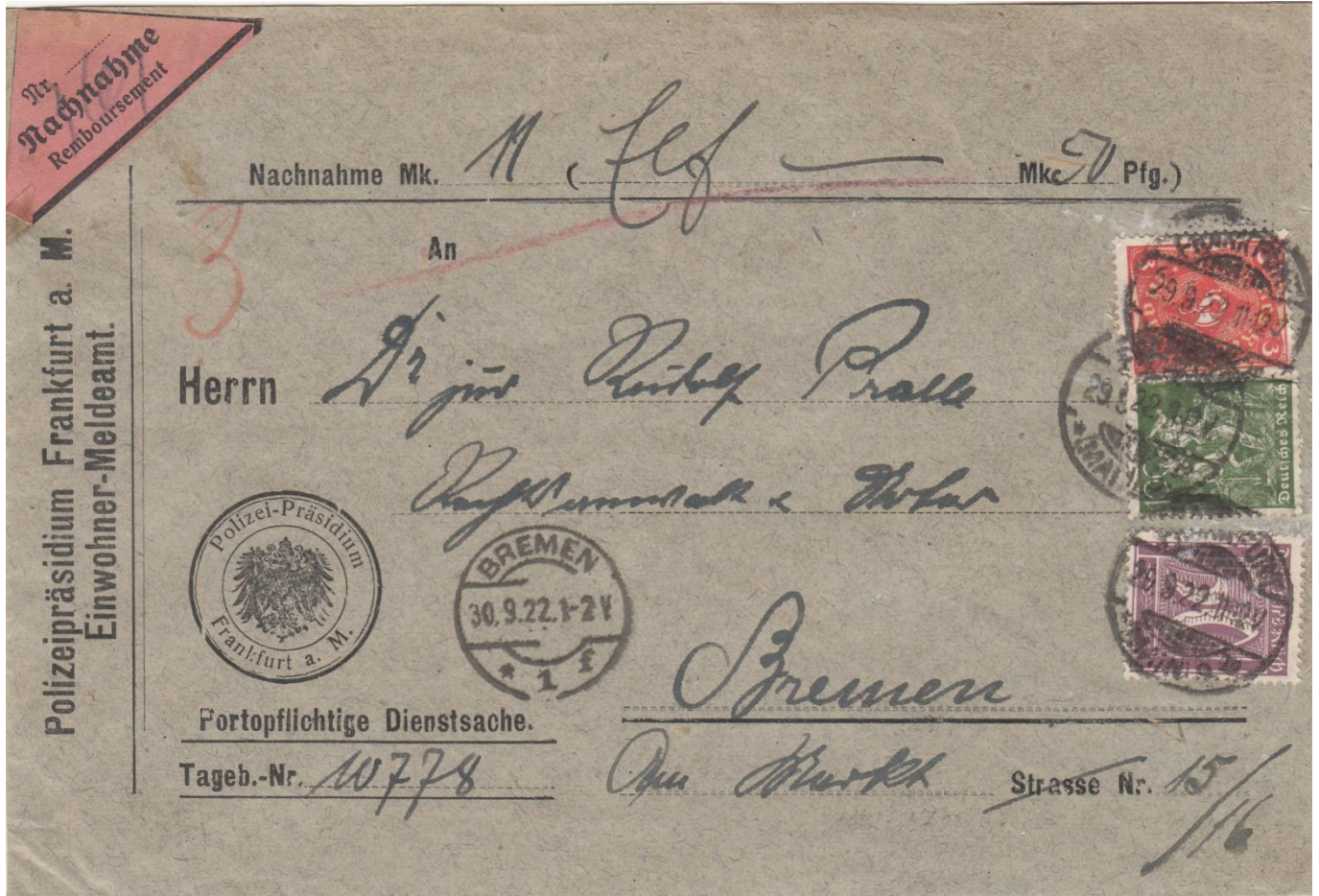

Nationaal verzonden brief (< 20 g) van Gorbetsdorf naar Berlijn en afgestempeld op de laatste dag van de posttariefperiode 06.05.1920 t.e.m. 31.03.1921 en correct gefrankeerd met 60 Pfennig (Mi.nrs.141-143-144) Postzegels uitgegeven in 1920.

In de zomer van 1922 neemt de waardevermindering van de Duitse Mark schrikbarende vormen aan: het begin van de hyperinflatie. Als gevolg hiervan schortte Duitsland de herstelbetalingen op.

Brief afgestempeld op de laatste dag van de tariefperiode 01.01.1922 t.e.m. 30.06.1922 en verstuurd van Beieren naar

Dienstbrief afgestempeld in Frankfurt op 29.09.1922 en verzonden naar Bremen. Voorzien van postzegels Mi. nrs. 183-187-192. Correct gefrankeerd voor de tariefperiode 01.01.1922 t.e.m. 30.09.1922 met 4,5 Mark : d.i. 4 Mark voor een binnenlandse brief en 0,5 Mark voor Nachname (Remboursement).

Op 10 januari 1923 werd het Ruhrgebied, de steden Essen en Dortmund samen met gebieden aan de Rijn bezet door Franse en Belgische troepen. Düsseldorf en Duisburg werden reeds in maart 1921 bezet. Begin 1923 trachtte men de inflatie te stabiliseren door verkoop van goud en deviezen.

Bij gebrek aan tijd voor een nieuw ontwerp : zoals bij postzegels, waarde opdruk op bankbiljetten die in stock zijn. (1 miljard Mark op duizend Mark). Opdruk ook op verso.

De Duitse overheid riep op tot passieve weerstand en om in geen geval samen te werken met de bezetter. Om dit te financieren werd de Rhein-Ruhr belasting ingevoerd. Na Duitse sabotageacties en gewelddadig antwoord van de bezetter werd opgeroepen om de weerstand tegen de bezetter te beëindigen. Frankrijk en België koppelden het bezette gebied los van de rest van Duitsland en controleerden zelf de belasting. De bezetter was geslaagd in het doel dat ze wilden bereiken: een verbetering van de eigen kolenlevering

Dit ganse proces kostte Duitsland handen vol geld. Er waren omzeggens geen belastinginkomsten en de inkomsten door de Rhein-Ruhr belasting waren verwaarloosbaar, zodat o.a. het doorbetalen van lonen in bedrijven die niets produceerden een grote weerslag hadden op de middelen van de schatkist.

Ongetwijfeld zijn aan deze acties ook sociale catastrofes verbonden. De post kwam met een liefdadigheidsuitgifte op 19 februari 1923. De toeslag kwam te goede van de slachtoffers van het Rhein-Ruhr gebied. De drie postzegels zijn voorzien van een opdruk en gecatalogeerd als Mi. nrs. 258/260 . Zij konden ook voor internationale post worden gebruikt.

Uitgifteaantal: 10 miljoen voor de waarde 5+100 Mark, 5 miljoen voor de waarde 25 + 500 Mark en 1 miljoen voor de waarde 20 + 1000 Mark.

*Mi. nrs. 258 / 260 met huisbestel- of opdrachtnummer HAN 8616 22
in de onderste velrand voor de zegel van 25 Mark*

De originele postzegel van 5 Mark is Mi. nr. 238 die pas op 24 februari 1923 werd uitgeven, de 25 Mark is Mi. nr. 242 die reeds in januari 1923 werd verkocht en de postzegel van 20 Mark werd uit stock gehaald (Mi. nr. 196).

De postzegels met waarde 5 en 25 Mark werden gedrukt in vellen van 100 (10 x 10) met drukvormen resp. 1 – 4 en 1 – 8. De drukplaat voor de zegel van 20 Mark telt 50 zegels (5 x 10).

Er zijn weinig plaatfouten bekend. Voor de 25 Mark zegel is de “Landbouwer met helm” die zich op zegel 100 van drukvorm 8 bevindt een gezochte variëteit. Bij de 1ste druk HAN 7847.22 komt bij aanvang deze variëteit niet voor, dus ook niet op alle van een opdruk voorziene exemplaren van deze druk. Door het veelvoudig drukken trad een beschadiging op, waarvan dit beeld de plaatfout toont (*bron: Infla boek 57*). De drukplaat werd later gecorrigeerd (HAN 8520.22).

HAN : Haus-Auftrags-Nummer

De zegel met waarde 25 + 500 Mark (Mi. nr. 259) bestaat ook met een omgekeerde opdruk en

de zegel met waarde 20 + 1000 Mark (Mi.nr. 260) bestaat niet getand alsook met kop staande opdruk, dubbele of kop staande druk van het beeld.

Brief verzonden van Berlijn op 23 februari 1923 en gefrankeerd met Mi. nrs. 187-189-239-240-242-258 voor een totale waarde van 54,5 Mark.
Tariefperiode 15.01.1923 t.e.m. 01.03.1923. Port: 50 Mark voor een brief <20 g.

Er werd gedurig geld gedrukt, ook overdrukt. In november dienden de prijzen elk uur te worden aangepast, met protestdemonstraties in het ganse land tot gevolg.

Het invoeren van de rentenmark vanaf 1 december 1923 maakte op één dag een einde aan de hyperinflatie. De regering rekende erop dat de bevolking vertrouwen had in de nieuwe munt die werd ondersteund door alles – inclusief de industrie – dat deel uitmaakte van de rijkdom van Duitsland. De financiering door de Nationale bank werd aan banden gelegd.

De bevolking bleef achter met een vreselijk trauma: het waren voornamelijk de middenklasse en de goeude burgerij die door de inflatie bankroet achterbleven. Uiteraard had dit alles politieke verschuivingen voor gevolg.

Deze periode in de Duitse geschiedenis is filatelistisch zeer interessant. De gedurig groter wordende inflatie vertaalde zich in het steeds grotere port dat nodig was om poststukken te verzenden. De postzegeluitgiften en, nog duidelijker, de talloze poststukken zijn stille getuigen van deze hyperinflatie. De postzegels werden in massa gedrukt en de meeste zijn te klasseren als massawaar. Voor gestempelde exemplaren liggen de kaarten anders: sommige postzegeluitgiften konden de inflatiesnelheid niet volgen en zijn dus door de korte tijd dat ze konden worden gebruikt zeldzaam, onecht of niet in die tijd ontwaard. Gestempelde zegels van voornamelijk zeldzamer gebruik, dus ho(o)g(er) geprijsd in de catalogus, worden best op hun echtheid nagezien, m.a.w. INFLA gekeurd. De INFLA stempel geeft de garantie voor echtheid. INFLA - Berlin is een Nationale vereniging die in 1931 in Berlijn werd opgericht en zich bezighoudt met Duitse zegels en afstempelingen uit de periode 1919-1923.

(wordt vervolgd)